

บทที่ 5

การพัฒนาชีวิตและการแก้ปัญหาชีวิตตามหลักปรัชญา

บทนำ

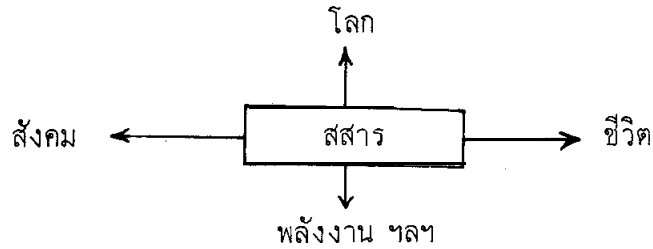
ปรัชญาจิตนิยมและปรัชญาสารนิยมทั้งสองสายนี้ นับว่าปรัชญาเก่าแก่ที่สุดและมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์มาโดยตลอดเพราะมีหลักความจริงอยู่ว่า ชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือจิตกับร่างกาย ปรัชญาจิตนิยมเกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ เช่น ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความยุติธรรม และความเป็นเพื่อนร่วมชีวิต และร่วมโลกกันของมนุษย์ ฯลฯ

ส่วนปรัชญาสารนิยมเกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย เช่น การมีปัจจัยสี่หรือปัจจัยสมัยใหม่ เพื่อบำรุงชีวิตให้ได้รับความสุขและความสะดวกสบายต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาชีวิตของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างแล้วแต่เราจะนำมาใช้กับการพัฒนาชีวิต ถ้าเปรียบชีวิตเหมือนการเดินทางแล้ว หลักปรัชญาที่เปรียบได้กับเสบียง หรืออุปกรณ์สำหรับเดินทาง ดังนั้น เมื่อเราคิดจะเดินทางให้บรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งเอาไว้แล้ว เราต้องแสวงหาอุปกรณ์ให้เพียงพอ มิฉะนั้น อาจจะขาดแคลนอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเดินทางก็ได้ด้วยเหตุนี้ ในบทที่ 4 จำเป็นต้องศึกษาหลักปรัชญาสารนิยม จิตนิยม ปฏิบัตินิยม และปรัชญาอัตถิภาวนิยม เพื่อจะได้นำหลักปรัชญาเหล่านี้มาปฏิบัติให้เกิดผลในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

1. การพัฒนาชีวิตตามหลักปรัชญาสารนิยม (วัตถุนิยม)

ความหมายและลักษณะทั่วไปของปรัชญาสารนิยม

ปรัชญาสารนิยมหรือวัตถุนิยม หมายถึง ปรัชญาที่มีความเชื่อว่า สสารเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง โลก สังคม ชีวิต พลังงาน ตลอดจนถึงกระบวนการต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดจากสสารหรือวัตถุทั้งสิ้น ซึ่งถ้าเขียนชาร์ทแล้วจะเห็นได้ชัดดังนี้

โลก สังคม ชีวิต พลังงาน ตลอดจนถึงกระบวนการต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากสสารทั้งสิ้น นอกจากนี้ ปรัชญาสสารนิยมยังถือว่า ความจริงที่สิ้นสุดมีอยู่เพียงสิ่งเดียวเท่านั้น คือ สสาร หรือ วัตถุ ส่วนจิตถือว่า เกิดมาจากสสาร นักปรัชญาสสารนิยมบางคนให้ความเห็นว่า จิต คือ การทำหน้าที่ของสมอง

ลักษณะทั่วไปของปรัชญาสสารนิยม

ลักษณะทั่วไปของปรัชญาสสารนิยม มีสาระพอสรุปได้ดังนี้

1. ปรัชญาสสารนิยมถือว่าสสารเป็นความจริงเพียงสิ่งเดียวและจิตเป็นผลของสสาร พลังงานก็เกิดจากสสาร สสารและพลังงานสามารถใช้อธิบายกระบวนการทุกอย่างได้คือ กระบวนการทางกาย กระบวนการทางจิต กระบวนการทางชีวิต

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ชีวิต จิต และพลังงานทั้งหมดล้วนแต่เกิดจากสสารทั้งสิ้น

2. ปรัชญาสสารนิยม ถือว่าเอกภพเป็นไปในเชิงจักรกล เอกภพประกอบด้วยปริมาณ วัตถุทุกชนิดเป็นการรวมกลุ่มของปริมาณ มีเหตุการณ์ทุกอย่างต้องมาจากเหตุมีเหตุกำหนดไว้อย่างแน่ชัด ไม่มีสิ่งใดเป็นอิสระเสรีในตัวเองโลกนี้เป็นไปในเชิงจักรกล

3. ปรัชญาสสารนิยม ปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้าเจตจำนงเสรีและอมฤตภาพของวิญญาณ โลกมีกำเนิดมาตามกฎกลศาสตร์ และวิวัฒนาการมาจนเกิดสิ่งมีชีวิต

4. ปรัชญาสสารนิยม เชื่อกฎการคงปริมาณของพลังงานถือว่า พลังงานแตกต่างกันในเชิงคุณภาพได้ แต่ไม่แตกต่างกันในเชิงปริมาณ พลังงานทางฟิสิกส์ พลังงานทางเคมี กับ พลังงานทางจิตสามารถเปลี่ยนรูปกลับไปกลับมาได้ เช่น พลังงานความร้อน และพลังงานแสง สามารถเปลี่ยนรูปเป็นเพนนาการ และความคิดซึ่งเป็นพลังงานทางจิต

นักปรัชญาสารนิยมที่สำคัญ ๆ มีดังนี้คือ

1) เดโมคริตัส เป็นนักปรัชญาสารนิยมที่เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างประกอบด้วยปรมาณู ปรมาณูจึงมีจำนวนนับไม่ถ้วน ร่างกายและวิญญาณก็เกิดจากปรมาณูทั้งสิ้น

2) เอพิคิวรุส เป็นนักสารนิยมมีทัศนะเหมือนกันกับเดโมคริตัส แต่เอพิคิวรุส สนับสนุน นักไปทางจริยศาสตร์ โดยถือความสุขเป็นความดีสูงสุด คนเราจึงควรหลีกเลี่ยงความทุกข์ และแสวงหาความสุข ความสุขทางจิตสำคัญกว่าความสุขทางกาย ความสุขสูงสุดเกิดจากการพ้นทุกข์ คนเราจะพ้นทุกข์ได้ก็เพราะรู้ถึงสาเหตุของสิ่งทั้งหลายและใช้ชีวิตอย่างฉลาด มีเกียรติ และยุติธรรม

3) โทมัส ฮอบส์ เป็นนักสารนิยมเชิงจักรกล เขาถือว่าทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ธรรมชาติของมนุษย์ และรัฐตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ ล้วนอธิบายได้ในเชิงจักรกลทั้งสิ้น

4) พอย เวอร์บัค เป็นนักสารนิยมทางอภิปรัชญา เขาถือว่าปรัชญามีหน้าที่ต้องศึกษา ธรรมชาติ และมนุษย์ธรรมชาติเป็นความจริงที่มีอยู่ด้วยตัวเอง มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เป็นผลของธรรมชาติที่พัฒนามาเป็นระยะเวลายาวนาน จิตเป็นผลสะท้อนของธรรมชาติเท่านั้น

ต่อไปนี้ เป็นสารนิยมแบบต่าง ๆ

1) สารนิยมเชิงจักรกล

สารนิยมเชิงจักรกลมี 3 แบบ คือ

1. สารนิยมเชิงสมการ ถือว่าจิตคือสสารและความคิด คือ พลังงานหรือกระบวนการทางจิต คือ กระบวนการของสมอง

2. สารนิยมเชิงเหตุ ถือว่าสสารเป็นเหตุของจิต หรือจิตเป็นผลของสสารจิตนั้น หมายถึงความคิด ความคิดเกิดขึ้นได้เพราะการทำงานของสมอง

3. สารนิยมเชิงคุณลักษณะ ถือว่าจิตคือคุณลักษณะของสสาร กล่าวคือ ความคิดและการรับรู้ เกิดจากเซลล์สมอง จัดระบบตัวเอง

2) สารนิยมทางประวัติศาสตร์

สารนิยมทางประวัติศาสตร์ศึกษาสังคม และกฎพัฒนาการของสังคม สารนิยมทางประวัติศาสตร์ ช่วยให้เราเข้าใจบทบาทของกลุ่มชน และเอกชนในประวัติศาสตร์ กำเนิดของชนชั้นและการต่อสู้ของชนชั้น กำเนิดของรัฐ เหตุผลที่เกิดจากการปฏิวัติทางสังคม ความสำคัญของการปฏิวัติทางสังคม

ส่วนกฎพัฒนาการของสังคม แสดงออกมาทางมนุษย์ผู้มีจุดหมายและทำงานสำเร็จ ตามจุดหมายสังคมมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

เมื่อกล่าวตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สังคมมีการพัฒนามาแล้ว 4 ชั้น คือ สังคม ปฐมบรรพท์ สังคมทาส สังคมศักดินาและสังคมนายทุน ส่วนรายละเอียดของสังคมแต่ละยุคนั้น ขอให้นักศึกษาอ่านในหนังสือ ซึ่งพอจะเข้าใจได้

3) สสารนิยมวิภาษวิธี

คาร์ล มาร์กซ์ เป็นผู้สร้างลัทธิวิภาษวิธีขึ้น และเผยแพร่ร่วมกับเอนเงิลส์ เติมนิ ได้อธิบายขยายความเพิ่มขึ้นอีก สตาลินรวบรวมใจความสำคัญจากทัศนะของมาร์กซ์

ปรัชญาสสารนิยมวิภาษวิธีเกิดจากอะไร ปรัชญาสสารนิยมวิภาษวิธีเกิดจากการรวม สสารนิยมของ ฟอย เวิร์บัค กับวิภาษวิธีของเฮเกลเข้าด้วยกัน

วิภาษวิธีคืออะไร

วิภาษวิธีคือ คำสอนว่าด้วยพัฒนาการ เราอาจพิจารณากระบวนการของสิ่งต่าง ๆ ได้ หลายด้าน เช่นโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกล้วนเป็นผลของพัฒนาการของสสารเป็นเวลายาวนาน มนุษย์เองก็เกิดขึ้นจากกระบวนการ วิวัฒนาการของโลกทางวัตถุ เองเกลส์กล่าวว่า "วิภาษวิธี คือวิทยาศาสตร์ว่าด้วยกฎทั่วไปของการเคลื่อนที่และ

- พัฒนาการของธรรมชาติสังคม
- มนุษย์และความคิด

วิภาษวิธีนอกจากจะเป็นคำสอนว่าด้วยพัฒนาการแล้ว ยังเป็นคำสอนว่าด้วยความเชื่อมโยงทั่วไปความรู้เรื่องความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันนี้ ทำให้คนเราค้นพบกฎต่าง ๆ เช่น กฎของ ธรรมชาติ กฎของอินทรีย์ กฎของสังคมและกฎของความคิด

กฎเหล่านี้มีลักษณะรวมกัน ประการหนึ่ง คือความเป็นสิ่งสากลดังที่เอนเกลส์กล่าวไว้ ว่า "กฎคือ ความเป็นสิ่งสากลในธรรมชาติ" กฎพื้นฐานของวิภาษวิธีมี 3 ประการ คือ

1. กฎแห่งการต่อสู้และการรวมกันของสิ่งตรงกันข้าม กฎนี้ชี้ให้เห็นที่มาและสาเหตุอันแท้จริงของการเคลื่อนที่ และพัฒนาการของทางโลกทางวัตถุ การรวมกันของสิ่งตรงกันข้าม จะเห็นได้จากแม่เหล็ก แม่เหล็กนั้นมีขั้วเหนือและขั้วใต้ เราจะตัดแม่เหล็กออกเป็นกี่ท่อนก็ตาม แต่

ละท่อนก็ยังมีชีวิตเหนือและชี้ว่าได้แสดงว่าสิ่งตรงกันข้ามมีอยู่ในเนื้อของวัตถุนั่นเอง หรือเราอาจจะเห็นได้ดังตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ขาวตรงกับดำ สูงตรงข้ามกับต่ำ กรรมกรกับนายทุน เป็นต้น

2. กฎแห่งการผ่านจากความเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ ไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ คุณภาพคือคุณลักษณะที่ทำให้สิ่งหนึ่งแตกต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง เช่น สิ่งที่มีชีวิตมีคุณภาพแตกต่างจากสิ่งที่ไม่มีชีวิต ความเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ตัวอย่างเช่น น้ำได้รับความร้อน กลายเป็นไอน้ำ น้ำและไอน้ำมีคุณภาพแตกต่างกัน

3. กฎแห่งการปฏิเสธข้อปฏิเสธนี้ แสดงถึงทิศทางของพัฒนาการของโลกทางวัตถุของเก่าที่พ้นสมัยแล้ว ย่อมตายไปและเกิดของใหม่ที่ก้าวหน้าขึ้นแทนที่ การที่ของใหม่เกิดขึ้นแทนที่ของเก่านี้จัดเป็นพัฒนาการและเรียกว่า การปฏิเสธการที่ของใหม่กว่าปฏิเสธของใหม่นั้นเรียกว่า การปฏิเสธข้อปฏิเสธซึ่งจะเกิดขึ้นอยู่ไม่สิ้นสุด

ความแตกต่างระหว่างสสารนิยมวิภาษวิธีของคาร์ล มาร์กซ์ กับจิตนิยมวิภาษวิธีของเฮเกล

สสารนิยมวิภาษวิธี	จิตนิยมวิภาษวิธี
1. โลกเป็นวัตถุอยู่แล้วโดยธรรมชาติ พัฒนาตามกฎการเคลื่อนที่ของสสารไม่ได้อาศัยวิญญาณสัมบูรณ์แต่ประการใด	1. โลกเป็นอาการปรากฏของวิญญาณสัมบูรณ์
2. สสารเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยไม่ขึ้นอยู่กับจิต จิตเป็นผลของสสาร	2. จิตเหล่านั้นเป็นสิ่งที่แท้จริง โลกทางวัตถุขึ้นอยู่กับจิตสสาร เกิดจากจิตหรือความคิด

สสารนิยมวิภาษวิธีมีทัศนะเกี่ยวกับจิตสังคม จริยศาสตร์และการเมือง ตามลำดับดังนี้ -

1. **ในเรื่องจิต** สสารนิยมวิภาษวิธีถือว่า เมื่อจิตเกิดขึ้นแล้วจิตมนุษย์ก็สามารถปรับปรุงสถานการณต่าง ๆ ในโลกด้วย ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงไม่เป็นทาสของโชคชะตา การที่จิตรู้วัตถุคือการที่จิตได้รับการกระทบจากวัตถุและมีปฏิกิริยาตอบโต้กับวัตถุ จิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปเพราะวัตถุ และวัตถุก็เปลี่ยนแปลงไปเพราะจิตการที่จิตรู้ วัตถุนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัตถุเพราะผู้รู้คือ ผู้เปลี่ยนแปลงวัตถุที่รู้แล้ว กล่าวคือ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของวัตถุนั่นเอง

2. ในเรื่องของสังคม สสารนิยมวิภาษวิธี ถือว่าคุณเป็นผู้นำไปสู่การพัฒนาสังคม สังคมเป็นหน่วยรวมของคุณคิดและการกระทำของคุณจึงต้องเป็นไปเพื่อสังคม

3. ในทางจริยศาสตร์สสารนิยมวิภาษวิธี ถือว่าจริยธรรมเกิดจากสัมพันธภาพมนุษย์ ความคิดทางจริยธรรม เป็นผลที่เกิดจากความคิดทางเศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจกำหนดจริยธรรม ถ้าเศรษฐกิจดีจริยธรรมก็ดีด้วยนี่เป็นทัศนะของคาร์ล มาร์กซ์

4. ในทางการเมือง สสารนิยมวิภาษวิธี เป็นเครื่องมือหรืออาวุธทางปัญญาของชนชั้นกรรมาชีพ ในการปฏิบัติและโค่นล้มสังคม นายทุนและสร้างสังคมใหม่ เป็นสังคมแบบสังคมนิยมอันจะนำไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ในที่สุด

อนึ่ง ก่อนจบเรื่องสสารนิยมวิภาษวิธีของคาร์ล มาร์กซ์ ใครขอวิจารณ์ทัศนะทางจริยศาสตร์ของคาร์ล มาร์กซ์ เพื่อให้นักศึกษาได้เห็นความกระจ่างแจ้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ดูบ้างดังนี้

1. การที่คาร์ล มาร์กซ์ ถือว่าวัตถุเท่านั้นเป็นเครื่องแก้ปัญหามหาสังคมได้ไม่ถูกต้องเสมอไปนับว่าเป็นทัศนะที่มีข้อบกพร่อง เพราะในชีวิตจริงของมนุษย์นั้น มนุษย์ไม่ได้ต้องการวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการอย่างอื่น เช่น ความรัก ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันมาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต

2. การที่คาร์ล มาร์กซ์ ถือว่าเศรษฐกิจเป็นเครื่องกำหนดจริยธรรม คือ ถ้าเศรษฐกิจดี จริยธรรมก็ดีด้วย ข้อความนี้เมื่อพิจารณาดูในชีวิตที่แท้จริงแล้ว จะเห็นว่าคนที่มีเศรษฐกิจดี ก็ยังประกอบกรรมาชั่วยุ่มาก ขี้ร้ายยังถือเอาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการทำความชั่วช้าเลวทรามมีประการต่าง ๆ ดังที่เราได้เห็นแล้วในชีวิตจริง ๆ ดังนั้น ความเห็นดังกล่าวจึงเป็นทัศนะที่ผิด

3. จริยธรรมที่แท้จริงในลัทธิคอมมิวนิสต์ คือความเสมอภาคแต่ในสังคมของคอมมิวนิสต์จริงแล้ว ความเสมอภาคก็ยังไม่ปรากฏเห็นแม้แต่เงา ดังนั้น จริยธรรมที่แท้จริงจึงไม่มี

อนึ่ง เพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องปรัชญาสสารนิยมหรือวัตถุนิยมจะขออธิบายความหมายและลักษณะง่ายของปรัชญาสสารนิยม ทั้งในความหมายของปรัชญาตะวันออก เช่นจารวากความหมายของปรัชญาตะวันตก เช่น

ปรัชญามาร์กซิสต์ ซึ่งปรัชญาทั้งสองสายมีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับเรื่องสสารนิยม หรือ

วัตถุนิยม และสามัญชนโดยทั่วไป ก็มีความเห็นสอดคล้องต้องกันเพราะปรัชญาสารนิยมมีลักษณะ เป็นปรัชญาชาวบ้านซึ่งปรัชญาดังกล่าวมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยต่างก็มุ่งแสวงหาเพื่อเป็นหลักของชีวิต

ความหมายและลักษณะของปรัชญาสารนิยมตะวันออก (ปรัชญาจาวาก)

ความหมายของปรัชญาสารนิยม คือปรัชญาที่มีความเชื่อว่าสสารหรือวัตถุเท่านั้นเป็นสิ่งที่แท้จริงเพียงสิ่งเดียว เพราะสามารถพิสูจน์ความมีอยู่ของสสารได้ด้วยประสาทสัมผัส สสารเป็น บ่อเกิดของสรรพสิ่งในโลก ปฐมเหตุของโลกและชีวิตคือสสาร โดยถือว่าชีวิตเกิดจากการรวมตัวของสสารหรือธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ และ ลม แม้จิตก็เกิดจากการรวมตัวของสสารเช่นเดียวกันนับว่าเป็นปรัชญาที่มีทัศนะตรงกับปรัชญาสารนิยม ดังกล่าวแล้วข้างต้น

3. อิทธิพลของปรัชญาสารนิยมที่มีต่อการพัฒนาชีวิต

ปรัชญาสารนิยม ถึงแม้ว่าจะได้รับการปฏิเสธจากนักจิตนิยมโดยสิ้นเชิง แต่ก็ได้รับความนิยมจากมนุษย์สมัยหินเรื่อยมาจนถึงมนุษย์อวกาศและยังมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตอีกด้วย

เพราะเราจะปฏิเสธความจริงที่เกี่ยวกับชีวิตเราไม่ได้ว่า เราไม่ได้อาศัยปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค จริงอยู่ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็น สสารหรือวัตถุทั้งสิ้น

ดังนั้น จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ ทำให้มนุษย์มองเห็นว่าปัจจัย 4 เหล่านี้เป็นสิ่ง จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอย่างขาดเสียมิได้ นอกจากนี้ มนุษย์เรายังต้องการปัจจัยที่เป็นส่วน เกินอีกเช่น เกียรตินิยม ชื่อเสียง ฐานะ ตำแหน่งทางสังคมอีกด้วย

มนุษย์มุ่งแสวงหาความมั่งคั่งทางโลกราวกับว่า ทรัพย์สินสมบัติเป็นยอดแห่งความดี ดังสำนวนไทยที่ว่า มีเงินเขานับว่าน้อง มีทองเขานับว่าเป็นพี่ ถ้าเราไม่มีเงินไม่มีทอง จะมอง หน้าใครได้มีแต่จะอับอายเขาเท่านั้นเอง

จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า ทรัพย์สินเงินทองมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตอยู่มิใช่น้อยทีเดียว

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงในทัศนะของนักปรัชญาสารนิยมแล้วจะเห็นได้ว่ามนุษย์เราไม่ว่าในยุคหินหรือยุคอวกาศ ล้วนแล้วแต่มุ่งแสวงหาทรัพย์สินสมบัติ เครื่องอุปโภคบริโภคให้เพียงพอเพื่อตนเองจะได้อยู่ดี นอนดีและตายดีอีกด้วย ขอยกตัวอย่างทัศนะของปรัชญา จาวากซึ่งเป็นปรัชญาสารนิยมของอินเดียนั้นรุนแรงมีทัศนะต่อการดำรงชีวิตดังนี้ " เมื่อมีชีวิตอยู่

ก็ควรแสวงหาความสุขให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แม้จะมีหนี้สินก็ไม่เป็นไร ความสุขทางประสาทสัมผัสเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต การกิน การดื่ม การหาความสุขทางกามารมณ์เป็นยอดของความสุข ร่างกายที่เผาเป็นถ่านแล้วจะกลับมามีชีวิตอีกได้อย่างไร ค่านิยมต่าง ๆ เป็นเรื่องที่เกิดสร้างขึ้นมาจาก

บรรดาสิ่งที่มีค่าในชีวิตทั้งปวง ปรชญาจารย์วาทถือว่า กามสุขเท่านั้นเป็นสิ่งที่มีความค่า แม้กามสุขจะเจือด้วยทุกข์ ก็ยังเป็นที่น่าปรารถนา และยังเป็นสิ่งที่ต้องการของมนุษย์ตลอดไป

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าปรัชญาสารนิยมนี้อิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตของเราโดยแท้จริง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ 2 ด้าน คือ

1. อิทธิพลของปรัชญาสารนิยมนี้อิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิต

1.1 ทำให้มนุษย์ได้รับความสุข ความสบายจากการมีปัจจัย 4 เพื่อการดำรงชีวิต

1.2 ทำให้พัฒนาการทางสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว

1.3 ทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมตลอดจนถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ

1.4 ทำให้มนุษย์รู้จักใช้เครื่องจักรในการผลิต เครื่องอุปโภคบริโภคนานาชนิด

1.5 ทำให้เกิดระบบต่าง ๆ ในสถาบัน

1.6 ทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ด้วยความหวังที่จะได้รับผลผลิตจากแรงงานที่ตนได้ใช้ไป

1.7 ทำให้มนุษย์มีประสบการณ์ทางวัตถุมากขึ้นอันเป็นพื้นฐานแห่งความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ

หน้าในด้านต่าง ๆ

1.8 ทำให้เกิดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

2. อิทธิพลของปรัชญาสารนิยมนี้อิทธิพลกระทบต่อการดำรงชีวิตในด้านไม่ดี

2.1 ทำให้มนุษย์เกิดความแก่งแย่งเอาเปรียบกันในการแสวงหาปัจจัย 4 ในเมื่อวัตถุมีจำนวนจำกัด

2.2 ทำให้เกิดความขัดแย้งตลอดจนถึงการปฏิวัติสังคมในที่สุด

2.3 ทำให้เกิดอากาศเป็นพิษและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งเกิดจากเครื่องจักรและสิ่งปฏิญูล ตลอดจนถึงทำให้เกิดเชื้อโรคต่าง ๆ

2.4 ทำให้เกิดค่านิยมอันจอมปลอม โดยอาศัยวัตถุเป็นมาตรฐาน

2.5 ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต

2.6 ทำให้คนมองเห็นเงินเป็นพระเจ้าและมองไม่เห็นค่าของคน

2.7 ถ้าเราคำเนินชีวิตผูกพันอยู่กับวัตถุมากเกินไป จะทำให้ชีวิตเราไม่มีอิสรภาพ มีความหลงมกมายในชีวิต

2.8 ทำให้เกิดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่เพราะมีความโลภอยากได้วัตถุ

3. วิธีแก้ปัญหาแบบสสารนิยม

นักปรัชญาสสารนิยมมีความเชื่อว่า สสารหรือวัตถุเท่านั้นสามารถแก้ปัญหาได้ สสารนิยมถือว่า สสารกำหนดจิตการแก้ปัญหาจึงต้องสร้างเงื่อนไขทางวัตถุขึ้นมากำหนดจิตใจของมนุษย์ เช่น เราเป็นอาจารย์ตั้งเงื่อนไขไว้ว่าถ้านักศึกษาคนใดเรียนหนังสือเก่งก็ให้รางวัลแก่เขา การให้รางวัลนั้นเป็นแรงจูงใจทำให้นักศึกษาตั้งใจเรียน

นอกจากนี้ สสารนิยมยังมีความเชื่อว่า ปัจจัยภายนอกคือ สภาพแวดล้อมของคน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนทำดีหรือเลว ความยากจน การขาดการศึกษา การมีเพื่อนเลว สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญทำให้คนทำความผิดต่าง ๆ เช่น เป็นนักเลง เป็นโจร หรือขโมย เสพยาเสพติด

ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่ต้นเหตุ คือ ทำสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นเอง การหวังจะให้คนมีจิตใจที่ดีทั้ง ๆ ที่เขาต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวนั้น หวังได้ยาก ถ้าสภาพแวดล้อมเลว จิตใจของคนก็เลว ถ้าสภาพแวดล้อมดีจิตใจของคนก็ดีขึ้นด้วย

ความยากจนนั้นแก้ไขด้วยวิธีฝึกอบรมในวิชาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดของบุคคล การขาดการศึกษาแก้ไขด้วยวิธีให้การศึกษา การอบรมการค้นคว้าและวิจัย การมีเพื่อนเลว แก้ไขด้วยวิธีสมาคมกับคนดี การติดยาเสพติด แก้ไขด้วยวิธีควบคุมออกกฎหมายลงโทษผู้เสพยาเสพติด และผู้ผลิตยาเสพติด ฯลฯ

4. จุดมุ่งหมายของชีวิตในทัศนะของปรัชญาสสารนิยม

จุดมุ่งหมายของชีวิตในทัศนะของปรัชญาสสารนิยมพอสรุปได้ดังนี้

- 1) ต้องการมีความสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจในชีวิต
- 2) ดำเนินชีวิตโดยอาศัยปัจจัยสี่เป็นเครื่องบำรุงบำเรอชีวิตให้มีความสุข
- 3) เมื่อเกิดมาแล้วควรแสวงหาความสุขให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

- 4) การกินดี อยู่ดี นอนดีและสุขภาพทางกามารมณ์เป็นจุดสุดยอดของชีวิต
 - 5) ต้องการมีเกียรติยศ ชื่อเสียงและมีอำนาจ
- ที่กล่าวมานี้ทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งแห่งจุดมุ่งหมายของชีวิตในทัศนะของปรัชญาสสารนิยม

5. บทสรุป

ปรัชญาสสารนิยมหรือวัตถุนิยม เป็นปรัชญาที่ยึดถือสสารหรือวัตถุว่าเป็นสิ่งมีอยู่อย่างแท้จริงเพราะสามารถพิสูจน์ความมีอยู่ได้ด้วยประสาทสัมผัส

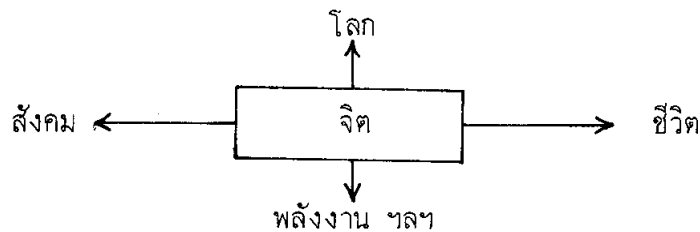
ในเรื่องการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ปรัชญาสสารนิยมมีอิทธิพลมากเพราะสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อย่างเห็นชัดคือ สสารหรือวัตถุ เมื่อคนเราได้รับสิ่งที่เราต้องการแล้วเราก็มีความพอใจ และความสุขใจ โดยคิดว่าสิ่งนั้นให้ความพึงพอใจหรือความสุขใจแก่เรา

ด้วยเหตุนี้ เมื่อเราเกิดมาแล้วจำเป็นต้องแสวงหาปัจจัย 4 หรือสิ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย 4 เพื่อนำมาบำรุงบำเรอชีวิตให้มีความสุขสบาย มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในสิ่งที่ตนมีตนได้ และมองเห็นวัตถุภายนอกว่าเป็นแก่นสารสำหรับชีวิตและการที่คนเราจะมีความสุขมีความสุข เพลิดเพลินในสิ่งที่ตนมีตนได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแสวงหาของบุคคล เรื่องนี้แหละเป็นเรื่องที่เราจะต้องนำมาขบคิดกันต่อไป

2. การพัฒนาชีวิตตามหลักปรัชญาจิตนิยม

ความหมายและลักษณะทั่วไปของปรัชญาจิตนิยม

ปรัชญาจิตนิยม หมายถึง ปรัชญาที่มีความเชื่อว่า จิตเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง โลก สังคม ชีวิต พลังงาน ตลอดจนถึงกระบวนการต่าง ๆ ล้วนแล้วเกิดจิตทั้งสิ้น ซึ่งถ้าเขียนชาร์ทแล้วจะเห็นได้อีกดังนี้

โลก สังคม ชีวิต พลังงานตลอดจนถึงกระบวนการต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากจิตทั้งสิ้น นอกจากนี้ ปรัชญาจิตนิยมยังถือว่าความจริงที่สิ้นสุดมีอยู่เพียงสิ่งเดียวเท่านั้น คือ จิตและสสารทุกชนิดก็เกิดจากจิต

ลักษณะทั่วไปของปรัชญาจิตนิยม

ปรัชญาจิตนิยมมีลักษณะทั่วไปพอสรุปได้ดังนี้

1. ปรัชญาจิตนิยม ถือว่าจิตเป็นสิ่งที่แท้จริงอย่างเดียว สสารเป็นผลของจิต จิตที่เป็นต้นกำเนิดของสิ่งทั้งปวง คือจิตสัมบูรณ์
2. จิตสัมบูรณ์ ถือว่าเอกภพเป็นไปในเชิงวัตถุประสงค์ เนื่องจากเอกภพเกิดจากจิตสัมบูรณ์ วิวัฒนาการของโลกเหตุการณ์ในธรรมชาติ และวิถีชีวิตของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของจิตสัมบูรณ์ทั้งสิ้น
3. นักปรัชญาจิตนิยม เชื่อในเรื่องพระผู้เป็นเจ้าเจตจำนงเสรีอมฤตภพของวิญญาน โดยถือว่า พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างสิ่งทั้งปวง
4. นักจิตนิยม มองเห็นความสำคัญของจิตมากกว่าสสาร โดยถือว่าจิตเป็นตัวกำหนดสสาร ให้ความหมายและคุณค่าแก่สสาร
5. ปรัชญาจิตนิยมฝ่ายอเทวนิยม ไม่เชื่อในพระผู้เป็นเจ้าผู้สร้างโลก แต่เชื่อในเรื่องของอำนาจจิตและกฎแห่งกรรมวิถีชีวิตของมนุษย์และสัตว์ ย่อมเป็นไปตามอำนาจของกรรม จิตหรือเจตนาเป็นตัวการกำหนดเป้าหมายของการกระทำทุกประเภท

4. อิทธิพลของปรัชญาจิตนิยมที่มีต่อการพัฒนาชีวิต

ปัญหานี้ เป็นปัญหาแรกซึ่งจะต้องวิเคราะห์ให้เห็นตามความเป็นจริงว่าปรัชญาจิตนิยมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตเพียงไร?

เมื่อก้าวตามทัศนะของปรัชญาจิตนิยมแล้ว ถือว่าชีวิตของมนุษย์นั้นล้วนเป็นไปตามความคิดหรือจิตทั้งสิ้นมนุษย์มีความเชื่อเรื่องวิญญาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพระผู้เป็นเจ้ามาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน ฝ่ายที่มีความเชื่อเรื่องจิตหรือวิญญาน ถือว่าชีวิตของคนเรานั้นจะดีจะชั่วหรือจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับจิตหรือวิญญานเป็นผู้กำหนดสมจริงดังพุทธภาษิตที่ว่า **จิตฺเตน นียติ โลก**

แปลว่า โลกนี้หมุนไปตามจิตหมายความว่า โลกหรือชีวิตย่อมเป็นไปตามความคิด เพราะชีวิตของ
คนเรารู้สึกถึงความคิด ถ้าความคิดดี การกระทำและการพูดย่อมดีด้วย ถ้าความคิดไม่ดีการกระทำ
และการพูดก็ไม่ดี

ดังนั้น กระบวนการต่าง ๆ ของชีวิต จึงมีจิตหรือความคิดเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งแสดงให้เห็น
เห็นแล้วว่ามนุษย์ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดก็ตาม จะพูดเรื่องอะไรก็ตาม และจะคิดสิ่งใดก็ตามต้อง
อาศัยจิตเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ซึ่งชี้ให้เห็นอิทธิพลของปรัชญาจิตนิยมอย่างเห็นได้ชัด ส่วนบุคคลผู้มีความ
เชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือพระผู้เป็นเจ้า ก็จัดอยู่ในปรัชญาจิตนิยมเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้มีความ
เชื่อว่าวิถีชีวิตของมนุษย์จะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการดลบันดาลของ
พระผู้เป็นเจ้าสุดแล้วแต่พระองค์จะกำหนดให้เป็นไปอย่างไรซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีอยู่ในหมู่มนุษย์
ผู้มีความเชื่อในเรื่องความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้ามีจำนวนหลายล้านคน

สำหรับบุคคลผู้ไม่เชื่อในเรื่องพระผู้เป็นเจ้า แต่มีความเชื่อในโชคชะตาราศี และการ
ทำนายทายทัก การปลุกเสกด้วยเวทมนตร์คาถาอาคมต่าง ๆ เหล่านี้จัดอยู่ในประเภทปรัชญาจิต
นิยมเหมือนกัน ซึ่งเราพอจะเห็นได้จากคนไทยบางกลุ่มยังมีความเชื่อและนิยมนับถือกันอยู่อันแสดง
ให้เห็นอิทธิพลของปรัชญาจิตนิยมซึ่งหลงเหลืออยู่มาจนกระทั่งทุกวันนี้

สำหรับคนสมัยใหม่ ผู้ได้รับการศึกษาในวิชาการต่าง ๆ บางคนก็มองเห็นว่า ความเชื่อ
ในเรื่องดังกล่าว เป็นสิ่งไร้สาระไม่มีแก่นสาร เพราะเหตุที่ตนเองมีความสามารถในการประกอบ
อาชีพได้ประสบความสำเร็จด้วยดีมาตลอด จึงมีความเชื่อแต่ในเรื่องความรู้ความสามารถที่มีอยู่
ครั้นเมื่อได้พบอุปสรรคในการดำเนินชีวิตเข้าแล้วพยายามใช้ความรู้ ความสามารถแก้ไขอุปสรรค
ก็ไม่สำเร็จจึงเกิดความสงสัยขึ้นมาว่าทำไมจึงเป็นเช่นนี้ หรือว่าความรู้ ความสามารถของเรา
มีขอบเขตจำกัดเท่านั้น จะต้องมียะไรอยู่เบื้องหลังอุปสรรคเป็นแน่ เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้คนเรา
พยายามหาช่องทางที่จะเข้าใจปัญหาหรืออุปสรรคดังกล่าว กำลังความรู้และความสามารถของเขา
หรือ? ก็อ่อนลงแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้คนสมัยใหม่บางคนหันเหความสนใจมาสู่แนวทางปรัชญา
จิตนิยม คือมีความเชื่อในเรื่องพระผู้เป็นเจ้าและอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนถึงเรื่องราวการ
ทำนายทางโหราศาสตร์

ดังนั้น จึงมีหลักความจริงในชีวิตอยู่ว่า "เมื่อใดมนุษย์มีความรู้ความสามารถมีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต เมื่อนั้นเขาจะมีความพึงพอใจในความรู้ความสามารถของเขา แต่ถ้าเขาประสบความสำเร็จยากลำบากในชีวิต เขาจะพยายามหาแนวทางเพื่อเอาชนะความทุกข์แนวทางดังกล่าวนี้คือ **ปรัชญา** หรือความคิดและการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่า **"ปัญหาชีวิต ต้อง พิชิตด้วยปรัชญา"**

ผลดีของการพัฒนาชีวิตตามหลักปรัชญาจิตนิยม มีดังต่อไปนี้

1. ทำให้มนุษย์รู้จักดำเนินชีวิตตามแนวความคิดของตนอย่างเสรี
2. ทำให้มนุษย์ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุมากจนเกินไปด้วยการมองเห็นวัตถุเป็นเพียงอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตเท่านั้น
3. ทำให้มนุษย์รู้จักเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อความสุขส่วนรวม
4. ทำให้มนุษย์รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
5. ทำให้มนุษย์รู้จักเคารพและยอมรับฟังความคิดของคนอื่น
6. ทำให้มนุษย์มองเห็นความสุขทางด้านจิตใจสำคัญกว่าความสุขทางร่างกาย
7. ทำให้มนุษย์มองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงและเข้าใจปัญหาชีวิตได้ดียิ่งขึ้น
8. ทำให้มนุษย์รู้จักความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและโลกไม่มีที่มั่นถาวรในเรื่องโลกสมมติ
9. ทำให้มนุษย์มีจิตปลอดโปร่งจากพันธนาการทางโลกและก่อให้เกิดความสุขสงบทางด้านจิตใจยิ่งขึ้น
10. จุดมุ่งหมายของปรัชญาจิตนิยมมุ่งส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักพัฒนาความคิด เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ให้มนุษย์ได้รับรู้ ความจริง ความงาม และความดี ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตมนุษย์มีคุณค่ายิ่งขึ้น

5. วิธีแก้ปัญหาแบบจิตนิยม

จิตนิยม ถือว่ามนุษย์มีจิตและกาย และจิตสำคัญกว่าร่างกาย เพราะจิตมีหน้าที่ควบคุมหรือบังคับบัญชาให้ร่างกายปฏิบัติตามความต้องการของจิต

ดังนั้น เมื่อมีปัญหามาเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ จิตนิยมเชื่อว่าสาเหตุที่สำคัญอยู่ที่จิตใจของมนุษย์ไม่ดี เมื่อมนุษย์มีจิตไม่ดีการกระทำ การพูดและการคิดของเขาจะไม่ดีไปด้วย

เช่น จิตนิยมถือว่าคนที่คดโกงผู้อื่น ก็เพราะเขามีจิตใจโลภอยากได้ของผู้อื่น การที่คนชอบฆ่าสัตว์ เพราะขาดความเมตตาสัตว์อื่น การที่คนชอบประพฤติดีในกามเป็นชู้กับลูกเมีย เขาก็เพราะความลุ่มหลงในโลภก็วิสัยมากจนเกินไป จนขาดสติยั้งคิด

นอกจากนี้ จิตนิยมเชื่อว่า การที่มนุษย์เรามีจิตใจไม่ดี มีจิตใจที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหา มีความโลภ ความโกรธ และความหลงอยู่มาก เช่นนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์เราทำสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ

วิธีแก้ปัญหาคือแก้ที่ต้นเหตุ คือต้องฝึกฝนอบรมจิตใจของมนุษย์เราให้ดีเสียก่อน เมื่อมนุษย์มีจิตที่ดีหรือมีการฝึกฝนอบรมดีแล้ว ไม่ว่าจะทำอะไรจะพูดหรือจะคิดก็ย่อมทำพูดและคิดแต่สิ่งที่ดีงามเสมอ

6. จุดมุ่งหมายของชีวิตในทัศนะของปรัชญาจิตนิยม

จุดมุ่งหมายของชีวิตในทัศนะของปรัชญาจิตนิยม พอสรุปได้ดังนี้

- 1) ต้องการมีความสุขความสงบทางด้านจิตใจ
- 2) ดำเนินชีวิตไปโดยอาศัยเหตุผลหรือคุณธรรมเป็นเครื่องนำทาง
- 3) พิจารณาเห็นว่าความสุขอันเกิดจากการใช้สติปัญญาในทางสร้างสรรค์กว่า ประเสริฐกว่าความสุขทางประสาทสัมผัส
- 4) ต้องการเสรีภาพทางความคิด มีอิสระหลุดพ้นจากพันธนาการต่าง ๆ
- 5) ต้องการความเคารพนับถือ การมีเกียรติ การยกย่องจากบุคคลอื่น
- 6) ต้องการความดี ความงาม ความจริง และความบริสุทธิ์
- 7) การหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต

7. บทสรุป

ปรัชญาจิตนิยม เป็นปรัชญาสายหนึ่งที่เกิดขึ้นมากพร้อมกับมนุษย์ เมื่อมีมนุษย์ก็มีความคิด เพราะมนุษย์มีจิตใจที่ชอบคิดชอบแสวงหาสิ่งที่ตนต้องการ เพื่อการดำรงชีวิตให้มีความสุข มนุษย์จึงได้สร้างสถาบันทางการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมขึ้นมาเป็นองค์กร สร้างสรรค์ตั้งกล่าวแล้วแต่เกิดมาจากอิทธิพลของความคิดมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัยทั้งสิ้น

ดังนั้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกรูปแบบจึงเห็นได้ว่าตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปรัชญา
จิตนิยม

ด้วยเหตุนี้ ปรัชญาจิตนิยมจึงมีอยู่ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตของมนุษย์จนตราบเท่าทุกวันนี้
เมื่อได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาจิตนิยมเชิงวิเคราะห์แล้ว เราก็ยังไม่สามารถ
จะเข้าใจโลกและชีวิตตลอดจนถึงกระบวนการต่าง ๆ ได้ชัดเจน เพราะยังมีความจริงอีกส่วนหนึ่ง
ซึ่งแฝงอยู่ นับว่าเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาอย่างยิ่ง ความจริงส่วนนั้นคือปรัชญาปฏิบัตินิยม

3. ปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตได้อย่างไร

1. บทนำ

ก่อนที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นแนวทางดำเนินชีวิตได้อย่างไร
ไรนั้นจะขอวิเคราะห์คำว่า ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ให้กระจ่างชัดเสียก่อน ชาร์ลส์เพียช
เป็นผู้ให้ความหมายตามรากศัพท์ภาษากรีกคือ Pragma ซึ่งแปลว่าการกระทำที่สัมฤทธิ์ผล ผู้เรียบ
เรียงขออธิบายเพิ่มเติมว่า การกระทำใด ๆ ก็ตาม เมื่อเราลงมือทำไปแล้วมีผลบังเกิดขึ้นและ
สามารถตอบสนองความต้องการให้แก่เราได้ การกระทำดังกล่าวนี้เป็นลักษณะของปฏิบัตินิยม ปรัชญา
ปฏิบัตินิยมนี้มีสนใจในสิ่งที่เบ็นรูปธรรมสิ่งที่เป็นที่แน่นอนและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติให้เกิดผลตอบ
สนอง

เมื่อแนวความคิดดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในอเมริกา โดยมีกลุ่มนักปรัชญาอยู่ 3 ท่าน คือ
วิลเลียม เจมส์, ซี. เอส. เพียร์ส, จอห์น ดิวอี้ และซิลเลอร์เป็นผู้บุกเบิกแนวความคิดดังกล่าว
ปรากฏว่าได้รับความสนใจและกลายเป็นแนวความคิดที่มีอิทธิพลมากทั้งในหมู่นัก-
วิชาการและผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้ เราจะสังเกตเห็นว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยมมีลักษณะเป็นปฏิกริยาตอบ
สนองระบบปรัชญาแบบเก่า เช่น จิตนิยม เหตุผลนิยม สัมบูรณ์นิยม และวุฒิญาณนิยม เพราะระบบ
ปรัชญาดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองความพึงพอใจแก่มนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากยึด
มั่นอยู่กับหลักการหรือทฤษฎีมากเกินไป จนกระทั่งไม่สามารถจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้
นักปรัชญาเหล่านั้นก็ยังมีความคิดเห็นขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในปัญหาเรื่องต่าง ๆ และไม่สามารถ
แสวงหาหรือคิดหาช่องทางแห่งการประนีประนอมอันเป็นวิธีการที่จะช่วยยให้ เราแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

ด้วยเหตุนี้ ปรัชญาปฏิบัตินิยมจึงเกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนยุคใหม่ซึ่งมีชีวิตอยู่ในโลกของวิทยาศาสตร์ และปรัชญาปฏิบัตินิยมนี้ มีทัศนะที่สอดคล้องต้องกันกับปรัชญาอรรถประโยชน์นิยม ซึ่งยึดถือความมีประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญและสูงสุด สำหรับคนหมู่มากและปรัชญาปฏิฐานนิยม ซึ่งยึดถือความแน่นอน ความเป็นไปได้และความจริงทางประสบการณ์มากที่สุด

การที่ปรัชญาแบบนี้มีชื่อว่า **"ปฏิบัตินิยม"** นั้น ก็เพราะเน้นถึงเอกลักษณ์ของปรัชญาว่าควรจะต้องอยู่บนพื้นฐานแบบวิทยาศาสตร์และทฤษฎีทางปรัชญาควรจะมีลักษณะเป็นข้อสมมติฐานที่จะก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในภาคปฏิบัติ

ดังนั้น เพียร์ส จึงได้กล่าวว่า การที่เราจะเชื่อมั่นได้ว่า ข้อความใดทฤษฎีใดเป็นความจริงหรือเท็จจะต้องแน่ใจได้ว่า มันจะมีผลลัพธ์ต่อชีวิตหรือไม่ เมื่อบุคคลทำตามแล้ว ถ้าไม่มีผลสัมฤทธิ์สิ่งนั้นก็หาควรเรียกว่าความจริงไม่

เมื่อพิจารณาจากข้อความที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นปรัชญาแนวใหม่ ซึ่งใหม่ทั้งความคิดและวิธีการแก้ปัญหา

อิทธิพลของปรัชญาปฏิบัตินิยมที่มีต่อการพัฒนาชีวิต

บรรดาปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตนั้น ปรัชญาปฏิบัตินิยมก็เป็นปรัชญาแบบหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตของมนุษย์

ในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้น สิ่งหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ก็คือความคิด และความรู้ ดังที่เจมส์ ได้กล่าวไว้ว่า "ความคิด คำสอนและทฤษฎีทั้งหลายเป็นเพียงอุปกรณ์ เครื่องช่วยให้เราเผชิญสถานการณ์ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง ทฤษฎีทั้งหมดเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากนั้น เพื่อสนองวัตถุประสงค์ของมนุษย์นั่นเอง และถ้าทฤษฎีดังกล่าวนี้ไม่ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อวัตถุประสงค์ใด ๆ แล้ว ก็หาได้มีค่าอะไรไม่"

นอกจากนี้ ความคิดและความรู้อย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและจะต้องดำเนินควบคู่กันไป

ในความเป็นจริงของชีวิตแล้ว บางครั้งเราเกิดความคิดขึ้นมาก่อนแล้วจึงเกิดความรู้ในภายหลัง หรือบางครั้งเรามีความรู้ก่อนแล้ว นำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาผลดีและผลเสียแล้วจึงเกิดความคิดขึ้นมาใหม่ดังนี้ เรียกว่า **รู้แล้วจึงคิด** เมื่อเราคิดหาเหตุผล

จากประสบการณ์ในชีวิตแล้วนำมาคิดทบทวนจนเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมาในภายหลังเรียกว่า **คิดแล้ว
จึงรู้**

อาจจะมึปัญหาขึ้นมาว่า **ความคิดจะเป็นจริงขึ้นมาได้อย่างไร?**

ถ้าพิจารณาแล้วก็พอจะตอบได้ว่า ความคิดจะเป็นจริงขึ้นมาได้โดยอาศัยเหตุการณ์และความคิดจะเป็นจริงมากขึ้น ถ้าเรานำเอาความคิดมาใช้ให้เป็นประโยชน์หรือความคิดนั้นให้ผลเป็นที่พึงพอใจได้

สรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าความคิด คำสอน และทฤษฎีมีอิทธิพลในกิจการทั้งปวงของมนุษยชาติ วิวัฒนาการต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ทุกวันนี้ เพราะอาศัยความคิดของมนุษย์ตลอดจนถึงทฤษฎีต่าง ๆ ที่มนุษย์นำมาเป็นเครื่องมือค้นหาความจริงหรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต

นอกจากนี้ ความคิด คำสอน และทฤษฎีก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของมนุษย์บางประการ การทำงาน ความพอใจ และผลที่เกิดจากการปฏิบัติเป็นคำไขปัญหาในความคิดเกี่ยวกับความแท้จริงของปฏิบัตินิยม

ความเชื่อที่ว่า **"โลกที่เราอยู่อาศัยนี้จะดีขึ้นด้วยความพยายามของมนุษย์"**

ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นเรื่องที่เป็นไปได้อย่างแท้จริง เพราะเหตุใดจึงมีความเชื่ออย่างนั้น ก็เพราะว่าโลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นโลกที่ไม่สมบูรณ์แบบ เมื่อเป็นโลกที่ไม่สมบูรณ์เช่นนี้จึงต้องอาศัยความเพียรพยายามหรือความอดุสาหวิริยะของมนุษย์ เพื่อสร้างสรรค์โลกให้เจริญก้าวหน้า หรือให้เป็นไปตามทิศทางที่มนุษย์ต้องการ

ในบรรดาพลังความพยายามของมนุษย์นั้น พลังความพยายามทางความคิดนั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงกระบวนการต่าง ๆ ในสังคม สถาบันฯ ตลอดจนถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้ เช่น

นาย ก. ในระยะเริ่มต้นของชีวิตได้ประกอบธุรกิจการค้า โดยอาศัยความเพียรพยายามอย่างไม่ลดละ ต่อมาอีก 10 ปี นาย ก. กลายเป็นบุคคลผู้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและความสำเร็จ เพราะอาศัยสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ รวมถึงความพยายามที่มีอยู่เป็นทุนเดิม สามารถตั้งตนได้อย่างมั่นคง

นอกจากความพยายามแล้ว มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยหลักการอย่างอื่นในการพัฒนาชีวิต และสังคมให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งจะได้อธิบายตามหลักการของเจมส์ ดังนี้

1. **มีเหตุผล** เหตุผลเป็นศักยภาพของมนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ อย่างถูกต้อง และตามความเป็นจริง การดำเนินชีวิตที่ดีนั้น ต้องอาศัยเหตุผลเป็นเครื่องนำทาง มนุษย์อาศัยเหตุผลเป็นเครื่องควบคุมการกระทำทุกอย่าง

มนุษย์มีชีวิตดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุผลคอยควบคุมความคิด การกระทำ ซึ่งผล ปรากฏออกมาก็คือ ทำให้มนุษย์เป็นคนฉลาด กล้าหาญ และมีอารมณดีขึ้น

ดังนั้น ชีวิตประกอบด้วยเหตุผล จึงเป็นชีวิตที่สูงที่สุดสำหรับมนุษย์ เพราะเป็นชีวิตที่ มีสติปัญญา ความกล้าหาญ และการควบคุมตนเอง

2. **มีวุฒิปัญญา** วุฒิปัญญาคือความรู้ ความสามารถของมนุษย์ที่เกิดจากการศึกษาเล่า เรียนค้นคว้า วิจัย ตลอดจนกับประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตซึ่งวุฒิปัญญานี้ มีส่วนสำคัญมากในการ พัฒนาชีวิตและสังคม มนุษย์ทุกคนต้องการมีวุฒิปัญญา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตของตนให้ เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมต่างมุ่งแสวงหาวิชาความรู้กัน ทั้งนั้น ทั้งนี้ เพราะมีความเชื่อว่า อันทักษะความรู้เป็นอาวุธอันล้ำเลิศเป็นเครื่องประดับอัน ล้ำค่า เป็นดวงประทีปของชีวิตเป็นทรัพยากรอันประเสริฐ เป็นเครื่องหมายของอารยชนและมี ความเชื่อว่า บุคคลผู้ได้รับการศึกษาแล้ว ย่อมได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมไม่ว่าจะไปในสังคม ไต บุคคลผู้ได้รับการศึกษาย่อมสามารถปรับตัวได้อย่างสง่างาม ด้วยเหตุนี้ จากทุกคนจึงปรารถนา ที่จะไปปรับการศึกษาทุกระดับ เพื่อยกฐานะของตนให้สูงขึ้น

3. **มีมโนภาพหรือจินตนาการ** มโนภาพหรือจินตนาการนี้ เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ของจิต ที่มีลักษณะริเริ่มสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ก็เป็นพลังอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่อง ผลักดันให้ชีวิตดำเนินไปในทางที่พึงปรารถนา

ดังนั้น ชีวิตที่มีมโนภาพ หรือจินตนาการ จึงเป็นชีวิตที่มีชีวิต มีความหมาย และมี ความหวัง มนุษย์ทุกคนพยายามสร้างสรรค์ชีวิตของตนให้เป็นไปตามจินตนาการ เพราะคิดว่าชีวิต ในจินตนาการ เป็นชีวิตที่ดีเป็นชีวิตที่ต้องการหรือเป็นชีวิตที่พึงปรารถนา นับว่าเป็นความจริง อย่างหนึ่งในชีวิตที่ว่า "ถึงแม้ว่าเราไม่เป็นในสิ่งที่เราต้องการจะเป็น..... แต่ขอให้เราได้ จินตนาการถึงสิ่งที่ควรจะได้ควรจะเป็นเท่านั้นเราก็พอใจแล้ว"

เพราะบางครั้งเราก็ได้รับความสุขจากชีวิตในจินตนาการอยู่บ้าง

4. มองโลกในแง่ดี การมองโลกมีอยู่ 2 ลักษณะคือ การมองโลกในแง่ดี และการมองโลกในแง่ร้าย การมองโลกและชีวิตที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมนั้นได้แก่ การมองโลกในแง่ดี การมองโลกในแง่ดีช่วยส่งเสริมสุขภาพให้มั่นคง การมองโลกในแง่ดีช่วยส่งเสริมให้เกิดมิตรภาพในชุมชน การมองชีวิตในแง่ดีทำให้การดำเนินชีวิตมีความหวัง มีพลังที่จะต่อสู้กับอุปสรรคนานาประการ การมองโลกและชีวิตในแง่ดีนั้น ไม่ใช่เป็นการมองโลกและชีวิตที่ถูกต้องเสมอไป อาจมีอคติแอบแฝงอยู่ แต่การมองโลกและชีวิตตามความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ดีกว่า เพราะช่วยให้เราได้พบความจริงของโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง

5. ยึดมั่นในศาสนา การยึดมั่นในศาสนา กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ การมีศาสนาหรือการปฏิบัติตามหลักของศาสนา ถ้าจะกล่าวตามความเป็นจริงแล้ว ศาสนาก็มีส่วนช่วยพัฒนาชีวิตสังคมและประเทศชาติอยู่มากเพราะศาสนาเป็นบ่อเกิดความคิด หลักการดำเนินชีวิต, รูปแบบแห่งการปกครองตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วเกิดจากศาสนาทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ศาสนายังเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ในยามที่ตกทุกข์ได้ยาก และเป็นเครื่องเพิ่มพูนสติปัญญาในยามที่มนุษย์ต้องการแสวงหาความจริง

ด้วยเหตุนี้ ศาสนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย

6. มีเจตจำนงเสรี เรื่องเจตจำนงเสรีนี้เป็นคุณลักษณะทางใจที่สำคัญประการหนึ่งที่ทุกคนควรมี เพราะเจตจำนงเสรีหรืออิสรภาพทางใจเป็นคุณลักษณะที่ขาดเสียมิได้ สำหรับการพัฒนาชีวิตและสังคมของมนุษย์

การที่มนุษย์คิดหรือตัดสินใจที่จะทำอะไรสิ่งหนึ่งลงไปในั้น เสรีภาพทางความคิดเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาใช้เพื่อพิจารณาหาเหตุผลแล้วตัดสินใจ เลือกหรือทำสิ่งที่มนุษย์เห็นเป็นสิ่งที่ดีงาม และทำด้วยความรู้สึกสำนึกว่าเป็นสิ่งที่ควรทำไม่ใช่ทำเพราะถูกบังคับให้ทำ แต่ทำด้วยความเต็มใจพอใจ และยินดีที่จะทำโดยมีเจตจำนงเสรีเป็นพื้นฐาน

เจตจำนงเสรีนี้เองที่จะทำให้มนุษย์มีอิสระ เสรีหลุดพ้นจากพันธนาการต่าง ๆ อย่างแท้จริง เพราะเมื่อมนุษย์ตัดสินใจที่จะทำอะไรสิ่งหนึ่งแล้ว เขาย่อมรับผิดชอบในสิ่งที่เขามีเจตจำนงตั้งใจทำสิ่งนั้น

ดังนั้น การพัฒนาชีวิตและสังคมที่จะให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายนั้นจำเป็นต้องมีเจตจำนง
เสรีเป็นพื้นฐาน

7. มีความเชื่อในเอกลัทธิ ความเชื่อในเอกลัทธิในที่นี้หมายถึงความเชื่อในสิ่งใดสิ่ง
หนึ่ง เมื่อมีความเชื่อในสิ่งนั้นแล้วไม่ยอมนับถือสิ่งอื่นอีกต่อไป เช่น สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อถือในลักษณะ
ที่เป็นเอกลัทธินั้น อาจเป็นพระเจ้าเป็นเจ้าของหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ความเชื่อถือแบบเอกลัทธินี้มีผลทำให้ใจเป็นสมาธิตั้งมั่น เมื่อใจตั้งมั่นแล้วมนุษย์เรา
จะทำอะไรย่อมสำเร็จได้โดยง่าย เพราะมีความเชื่อเป็นเดิมพันอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ความเชื่อแบบเอกลัทธิมีส่วนช่วยทำให้มนุษย์มีความจงรักภักดีต่อสิ่งที่ตน
เคารพและนับถือ โดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปนับถือสิ่งอื่น

ผลเสียของความเชื่อแบบเอกลัทธิก็คือว่า ถ้าสิ่งที่มีมนุษย์นับถืออยู่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีพอ
ก็จะทำให้เราพลาดจากการนับถือสิ่งที่ดีกว่า

8. มีความมั่นคงยึดมั่นในหลักการ ความมั่นคงยึดมั่นในหลักการเป็นคุณลักษณะทางใจที่
แจ่มใสได้กล่าวไว้ ทำให้มนุษย์เป็นคนมีอุดมการณ์ มีความหวัง มีความเชื่อถือ หรือได้รับความ
เคารพนับถือจากคนอื่น

ดังนั้น ผู้เขียนก็จะได้อธิบายในลักษณะที่จะให้เกิดการสร้างสรรคต่อไปเป็นข้อสุดท้าย
ความยึดมั่นในหลักการเป็นคุณลักษณะทางใจประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้ชีวิตมนุษย์มี
ความมั่นคงในการดำรงชีวิต เพราะชีวิตของมนุษย์จะดำรงอยู่ได้นั้น ต้องมีหลักการหรืออุดมการณ์
หลักการนี้เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกในการดำเนินชีวิต เพราะหลักการทำให้เกิดวิธีการและจุดมุ่งหมาย
ตามมา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การที่มนุษย์จะทำกิจการใดให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น ต้องมีหลัก
การ วิธีการ และจุดมุ่งหมายและหลักการวิธีการและจุดมุ่งหมายที่มั่นคงดีด้วย การกระทำจึง
จะประสบผลสำเร็จ

เมื่อพิจารณาชีวิตประจำวันของมนุษย์แล้ว จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้ประสบความสำเร็จ
สำเร็จในตำแหน่งหน้าที่ การงาน ตลอดจนถึงธุรกิจเอกชนนั้น เป็นบุคคลที่มีหลักการดี วิธีการดี
และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

ที่กล่าวมานี้ทั้งหมดเป็นทัศนะหนึ่งของผู้เขียน ซึ่งได้อธิบายให้เห็นว่าปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตได้และมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

วิธีการแก้ปัญหาชีวิตตามหลักปรัชญาปฏิบัตินิยม

1. วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล
2. การแก้ปัญหาแต่ละปัญหาคงอาศัยความพยายามอย่างไม่หยุดหย่อน
3. การดำเนินชีวิตต้องอาศัยการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์
4. ใช้วิธีพิสูจน์ และทดลอง เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา
5. เชื่อว่ามนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางแห่งความพยายามที่จะพัฒนา โลก ชีวิต และสังคมให้ดีขึ้น
6. เชื่อว่าการศึกษาคือสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ความคิด เป็นอุปกรณ์สำหรับการทำงาน

ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ความหมายและลักษณะ

ปรัชญาอัตถิภาวนิยม หมายถึงปรัชญาที่มีความเชื่อในเรื่องต่อไปนี้

1. **มนุษย์คือ เสรีภาพ** เสรีภาพในที่นี้หมายถึง ความสามารถที่จะแยกตัวเองออกจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นธรรมชาติ หรือตัวเอง ความสามารถนี้แสดงให้เห็นรูปของการตั้งคำถาม เราตั้งคำถามเพื่อหาความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราทำเช่นนั้นได้ก็ต่อเมื่อ เราแยกตัวเองออกจากสิ่งนั้น สามารถพิจารณาสิ่งนั้นด้วยสายตา วิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ซาร์ต (Sartre) ได้กล่าวว่ามนุษย์มีเสรีภาพติดต่อกันมาตั้งแต่เกิด และมนุษย์ไม่สามารถเลือกเกิดโดยปราศจากเสรีภาพได้ เราถือว่าเสรีภาพของมนุษย์ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีอะไรจะเป็นอุปสรรคที่แท้จริงต่อเสรีภาพ แม้แต่ความตาย เสรีภาพเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อสิ่ง หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม เช่น คำสั่งว่า "ห้ามบิดประภาศ" จะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่อเราปฏิบัติตาม

2. ถือว่าพระเจ้าเป็นเพียงสมมติฐานหนึ่งเท่านั้น ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีเพราะความเชื่อว่า "พระเจ้า" มีอยู่ ขัดกับความเชื่อว่า "มนุษย์ คือ เสรีภาพ"

3. เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่า ลักษณะต่าง ๆ เช่น ดี หรือ ชั่ว เป็นลักษณะที่สร้างขึ้นหลังจากที่มนุษย์เกิดมาแล้ว คนชั่วฉลาดไม่ใช่เพราะเขามีความชั่วฉลาดติดตัวมา แต่เพราะเขาตัดสินใจเป็นคนชั่วฉลาด ความหมายของชีวิตไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์แต่ละคนสร้างขึ้นมา ชีวิตของเราจะมีความหมายเช่นไรก็แล้วแต่เราจะเป็นผู้กำหนด หรือเราจะเลือกเป็นอะไร ก็แล้วแต่เราจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเอง และต้องยอมรับการตัดสินใจของตนเองด้วยความภาคภูมิใจ

ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองอย่างเต็มที่

4. เชื่อว่าไม่มีสิ่งใดที่มีอำนาจเหนือการยินยอมของมนุษย์ การที่มนุษย์มีความผิดหวัง เพราะเรายินยอมให้มันมีอำนาจเช่นนั้น

5. เชื่อว่าทุกคนมีอดีต และอดีตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และมนุษย์ไม่เป็นทาสของอดีต ถือว่าปัจจุบันเป็นเวลาที่คุ้มค่าที่สุด ดังนั้น จึงไม่ควรทำลายชีวิตในปัจจุบันเพื่ออดีต เขาถือว่ามนุษย์เป็นผู้เลือกอดีต

6. เชื่อว่ามนุษย์จะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองด้วย

ลักษณะของปรัชญาอัตถิภาวนิยม

1. **ปรัชญาอัตถิภาวนิยม** สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ชีวิตของนักปรัชญาแต่ละคน โดยพยายามวิเคราะห์ ความทุกข์ ความผิดหวัง ความไม่แน่นอน ฯลฯ

2. **ปรัชญาอัตถิภาวนิยม** เน้นความมีอยู่ของบุคคล ตลอดจนประสบการณ์ชีวิต โลก และสังคม และเน้นการตีความหมายของโลก วิวัฒนาการของโลก และการแสดงปฏิกิริยาต่อโลกและสังคม

3. **ปรัชญาอัตถิภาวนิยม** ถือว่าเนื้อแท้ (สาระ) (essence) กับความมีอยู่ (existence) แตกต่างกันและเนื้อแท้มีมาก่อนความมีอยู่ เช่น ความเป็นมนุษย์มีมาก่อนมนุษย์และความมีโน้ติะมีมาก่อนโน้ติะ เพราะมนุษย์ต้องออกแบบหรือกำหนดโครงสร้างของโน้ติะก่อนที่จะทำโน้ติะ

4. **ปรัชญาอัตถิภาวนิยม** เน้นความแท้จริงเชิงจิตวิสัยของมนุษย์ เช่น ความเป็นมนุษย์ ความสามารถของมนุษย์ และการตัดสินใจของมนุษย์

5. **เน้นเสรีภาพของบุคคล** มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกเป้าหมายของตนเอง การตัดสินใจ และการเลือกเป้าหมาย หรืออุดมคติ มนุษย์เป็นผู้กำหนด และเป็นผู้ให้ความหมาย และคุณค่าในชีวิตของเขาเอง เขาสถาปนาตัวเองเป็นสิ่งที่เขาเลือกจะเป็น ถ้าเขาถูกบังคับให้ทำสิ่งที่เขาอยู่โดยธรรมชาติ หรือโดยอำนาจสังคม ก็เท่ากับเขาถูกบังคับไม่ให้เป็นมนุษย์

ปรัชญาอัตถิภาวนิยมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตอย่างไร?

เมื่อเราได้ศึกษาปรัชญาอัตถิภาวนิยมโดยสังเขปแล้ว พิจารณาดูในด้านโลกทัศน์

ชีวิตที่คนจะเห็นได้ว่าเป็นปรัชญาอัตถิภาวนิยม เป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับการแสวงหาแนวทางใหม่สำหรับการดำรงชีวิต เมื่อมนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพและความรับผิดชอบเช่นนั้น ทำให้มนุษย์รู้จักการแสวงหาสิ่งที่เป็นสาระหรือแก่นสารของชีวิตจนบางทีมีคนเรียกปรัชญาลัทธิว่า **"ปรัชญาแห่งการแสวงหา"** และมีความเชื่ออย่างมั่นใจว่าเราเป็นผู้ค้นพบตัวเราเอง (We first we are) มนุษย์นั้นแหละเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตหรือดำเนินชีวิตไปตามทิศทางที่ตนได้ตัดสินใจเลือกแล้วเป็นอัตลัทธิ ไม่ใช่เทวลัทธิ หรือพรหมลัทธิอย่างที่เรเคยเข้าใจกันมาแล้วในอดีต

มนุษย์ในโลกปัจจุบันนี้จึงเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง และต้องยอมรับสภาพชีวิตของตนเองที่เลือกจะเป็นเช่นนั้น เช่นนี้ จึงจะไม่เกิดความผิดหวัง หรือพลาดหวังในภายหลัง เพราะมีความพอใจว่า**ตนเองได้เลือกแล้ว**

ฉะนั้น ปรัชญาลัทธินี้จึงเป็นการเลือกด้วยตนเอง (Self-Choosing)

ถ้าพิจารณาในด้านความรู้แล้ว ปรัชญาลัทธินี้เชื่อว่า มนุษย์เลือกที่จะรู้ และเลือกที่จะเชื่อด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักคิด รู้จักทำ และรู้จักพูด ตามที่ตนสามารถจะแสดงออกได้

ดังนั้น การเรียนรู้ของแต่ละคนจึงเป็นเรื่องเฉพาะตัว ยากที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ได้

ในด้านจริยศาสตร์เป็นเรื่องเสรีภาพและความสมัครใจ โดยไม่บังคับ มนุษย์ควรกำหนดเอาเองว่า อะไรดี ไม่ดีอย่างไร และอะไรควรหรือไม่ควรอย่างไร จึงขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของมนุษย์ ซึ่งแนวความคิดของปรัชญาลัทธินี้สอดคล้องกับความคิดและความสนใจของหนุ่มสาวยุคปัจจุบันมาก โดยที่คนหนุ่มสาวสมัยนี้เชื่อว่าไม่มีใครอื่น จะมีอำนาจภายนอกมากำหนดชะตาชีวิต มาบังคับให้ทำอย่างนั้น คิดอย่างนี้ หรือพูดอย่างนี้ จึงเป็นการค้นพบ แสวงหาตัวเองแล้ว ปฏิเสธพฤติกรรมที่ดำเนินอยู่ในกรอบคร่าว สังคมของพวกนี้จึงเริ่มต้นจากจุดที่ว่า **"นี่คือพวกเรา หรือกลุ่มเรา"** ต้องทำอย่างนี้ หรือแสดงออกอย่างนี้ เลยดำเนินชีวิตให้ผิดแปลกไปจากสังคมเสีย และใช้ชีวิตเสรีในทุกเรื่อง เช่นไว้ทรงผมยาว ๆ ไว้หนวดยาว ๆ แต่งตัวแปลก ๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจ นอกจากนี้ ก็ชอบกิน, ดื่ม อาหารแปลก ๆ แต่แล้วในที่สุดมนุษย์ก็อาจเข้าถึงความจริงของชีวิตได้ ไม่นานนักก็เกิดความเบื่อหน่ายสิ่งเหล่านี้ โดยครั้งแรกก็คิดว่าสิ่งเหล่านี้ หรือสิ่งที่ตนเลือกเป็นสาระหรือแก่นสารของชีวิต

สรุปแล้ว ปรัชญาอัตถิภาวนิยมมีส่วนส่งเสริม และสนับสนุนให้มนุษย์รู้จักคิด รู้จักพูด และ รู้จักทำตาม เสรีภาพและความรับผิดชอบที่ตนมีอยู่ ความดี ความงาม และความรู้ขึ้นอยู่กับ การกำหนดของมนุษย์และมนุษย์เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง

วิธีแก้ปัญหาชีวิตตามหลักปรัชญาอัตถิภาวนิยม

1. เน้นการแก้ปัญหาชีวิตส่วนบุคคลมากกว่าปัญหาสังคม
2. การดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันสำคัญกว่า เรื่องชีวิตในอนาคต เพราะชีวิตในอนาคตไม่แน่นอน
3. ชี้ให้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบการกระทำทุกอย่างของบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ
4. ยกย่องความสำคัญของมนุษย์ว่าเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ไม่มีอะไรจะสำคัญเท่ากับการตัดสินใจเลือกของมนุษย์
5. ชี้ให้เห็นจุดเด่นของความเป็นมนุษย์อยู่ที่เสรีภาพ. เพราะถือว่าเสรีภาพคือสาระแห่งความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่อุดมคติ หรือเป้าหมาย หากเป็นทางเลือกในการดำรงชีวิต ไม่ควรเลือกตามวิถีทางที่คนอื่นวางไว้แล้ว แต่ควรเลือกด้วยตัวเอง
6. ความรู้เป็นอุปกรณ์ หรือเครื่องมือช่วยให้มนุษย์เข้าใจสิ่งต่าง ๆ จนสามารถรู้จักเลือกทำในสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิต

คำถาม-คำตอบบทที่ 5

1. ปรัชญาจิตนิยม เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านใด?
 - ทางด้านจิตใจ เช่น ความรัก ความยุติธรรม ฯลฯ
2. หลักความจริงมีอยู่ว่า ชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คืออะไร?
 - ร่างกาย และจิตใจ
3. ในการพัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายนั้นปรัชญาเปรียบเหมือนอะไร?
 - ลูกपर्ณ หรือ เครื่องมือ
4. ปรัชญาสารนิยม หมายถึงปรัชญาที่มีความเชื่ออย่างไร?
 - สารเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง
5. นักปรัชญาสารนิยม มีทัศนะต่อจิตอย่างไร?
 - ถือว่าจิตเกิดจากสาร
 - อะไรคือความจริงที่สิ้นสุดของปรัชญาสารนิยม
 - สารหรือวัตถุ
6. ปรัชญาสารนิยม พิสูจน์ความมีอยู่ของวัตถุได้อย่างไร?
 - พิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส
7. ปรัชญาสารนิยม ปฏิเสธเรื่องอะไรบ้าง?
 - พระผู้เป็นเจ้า เจตจำนงเสรี และอมฤตภาพของวิญญาณ
8. ปรัชญาสารนิยมเชิงสมการมีทัศนะเกี่ยวกับจิตอย่างไร?
 - จิตคือสาร และความคิดคือ พลังงาน
9. สสารนิยมเชิงเหตุ มีทัศนะเกี่ยวกับจิตอย่างไร?
 - สารเป็นเหตุของจิต หรือจิตเป็นผลของสาร
10. ปรัชญาจรรวาก ถือว่าชีวิตเกิดจากอะไร?
 - การรวมตัวของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

11. สำนวนไทยที่ว่า "มีเงินเขานับว่าเป็นน้อง มีทองนับว่าเป็นพี่" แสดงถึงความหมายของปรัชญาอะไร?
 - สสารนิยม
12. ปรัชญาจรรยาภว ก่อว่าอะไรเป็นสิ่งที่มีความมากที่สุดในชีวิต?
 - ความสุข
13. วิธีแก้ปัญหบบสสารนิยม ได้แก่ การทำเช่นไร?
 - การสร้างเงื่อนไขทางวัตถุขึ้นมากำหนดจิต เช่น การให้รางวัลแก่นักศึกษาที่เรียนเก่ง
14. ปรัชญาจิตนิยม มีหลักความเชื่ออย่างไร?
 - จิตเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง
15. ความจริงที่สิ้นสุดของปรัชญาจิตนิยม คืออะไร?
 - จิต สสารเป็นผลของจิต
16. ปรัชญาจิตนิยม เชื่อในเรื่องอะไรบ้าง?
 - พระผู้เป็นเจ้าของ เจตจำนงเสรี อมฤตภาพของวิญญาณ
17. เมื่อกล่าวตามหลักปรัชญาจิตนิยมแล้วถือว่า ชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับอะไร?
 - จิตหรือความคิดเป็นสำคัญ
18. การพัฒนาชีวิตตามหลักปรัชญาจิตนิยม มีผลคืออย่างไร?
 - ทำให้มนุษย์รู้จักดำเนินชีวิตไปตามแนวความคิดของตนอย่างเสรี
 - ทำให้มนุษย์ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุมากจนเกินไป
 - ทำให้มนุษย์มีสุขภาพจิตดีขึ้น
 - ทำให้มนุษย์รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
19. ปรัชญาจิตนิยมมีวิธีแก้ปัญหอย่างไร?
 - ต้องแก้ที่ต้นเหตุและฝึกอบรมจิตใจให้คู่ควรแก่การงานอยู่เสมอ
20. เมื่อกล่าวตามหลักปรัชญาจิตนิยมแล้ว สาเหตุที่บุคคลทำความชั่วเพราะเหตุไร?
 - เพราะมีจิตใจไม่บริสุทธิ์ มีความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด